

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TÜRKİYE İŞ ADAMLARI VE SANAYİCİLER KONFEDERASYONU BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2014/8691

Karar Tarihi : 6/10/2015

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Raportör : Yunus HEPER

Başvurucu : Türkiye İş Adamları ve Sanayiciler Konfederasyonu

Temsilcisi : Rızanur MERAL

Vekili : Av. Nagehan BARDAKÇI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ulusal düzeyde yayın yapan Sabah gazetesinde (Gazete) çıkan bir yazıya (basın açıklamalarına) karşı cevap ve düzeltme (tekzip) talebinin reddedilmesi nedeniyle şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiği iddiaları hakkındadır.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 29/5/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde başvurunun Komisyona sunulmasına engel teşkil edecek bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde belirtilen olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu Türkiye İşadamları ve Sanayiciler Konfederasyonu (TUSKON); Türkiye'de birçok iş adamı derneği, çok sayıda ülkede faaliyet gösteren federasyon ve bunlara bağlı derneklerden oluşan 2005 yılında kurulmuş bir konfederasyondur.

6. 16/1/2014 tarihinde Sabah gazetesinde "Gülen Örgütünün 8 Kollu Ahtapotu" başlığıyla bir haber yayımlanmıştır. Haberin başvuru ile ilgili kısmı şöyledir:

“Emniyet ve yargının başlattığı 'dostmodern darbe' Pensilvanya'nın kollarının nereye kadar uzandığını ortaya çıkardı. Açığı bulunan işadamlarını yargıyla tehdit eden, soruşturma dosyalarını kapatan, sponsorluğa zorlayan, yakın şirketlere kolay finansman sağlayan organizasyon, kendini deşifre etmeye de başladı...”

Cemaate yakın işadamları 1993'te İş Hayatı Dayanışma Derneği ile Hür Sanayici ve İşadamları Derneği şemsiyesi altında örgütlendi. Bu dernekler daha sonra kısa adı TUSKON olan Türkiye Sanayicileri Konfederasyonu kurdu. TUSKON şu anda yedi üye federasyon, 211 üye işadamı derneği ve Türkiye'nin her yerinden 55 bin girişimciyi temsil ediyor. Bu isimler dışında Koç Grubu, Ali Sabancı, Turgay Ciner, Mehmet Nazif Günal gibi isimlerin de Cemaat ile bağlantıları olduğu dinlemeye takıldı.”

7. Başvurucu, yayımlanan haberde TUSKON hakkında kullanılan ifadelerin, haysiyet ve şerefe saldırı niteliğinde olduğu ve gerçeği yansıtmadığı gerekçesiyle 29/1/2014 tarihinde noter vasıtasıyla anılan Gazeteye cevap ve düzeltme metni göndermiştir. Başvurucu, anılan cevap ve düzeltme metninin süresi içerisinde yayımlanmaması üzerine, 14/2/2014 tarihinde Sulh Ceza Mahkemesine başvurarak cevap ve düzeltme metninin yayımlanmasına karar verilmesi talebinde bulunmuştur. İstanbul 28. Sulh Ceza Mahkemesince 17/2/2014 tarihinde cevap ve düzeltme metni yayımlanması talebinin reddine karar verilmiştir. Mahkemenin kararı şöyledir:

“Fettullah GÜLEN cemaatine ilişkin haber yorum yayınlandığı bu kapsamda da Fettullah GÜLEN cemaatinin iş dünyasındaki temsilcisinin de kısa adı TUSKON olan Türkiye İşadamları ve Sanayiciler Konfederasyonu olduğunun belirtilerek bu konuda haber yorum yapıldığı, doğrudan istekçi Konfederasyona yönelik suçlayıcı, küçük düşürücü ve iftira içeren ifadelerin yer almadığı, bu haliyle verilen haberde 5187 sayılı Yasanın 3 ve 14. Maddelerine aykırılık olmadığı gibi Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 28. maddesinde düzenlenen basın özgürlüğü sınırlarını(n) da aşılmadığı...”

8. Başvurucunun anılan karara itirazı üzerine İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesinin 27/3/2014 tarihli kararı ile itirazın reddine karar verilmiştir. Karar, başvuru vekiline 29/4/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

9. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru 29/5/2014 tarihinde yapılmıştır.

B. İlgili Hukuk

10. 9/6/2004 tarihli ve 5187 sayılı Basın Kanunu'nun “Düzeltilme ve cevap” kenar başlıklı 14. maddesinin birinci, dördüncü ve beşinci fıkraları ile “Düzeltilme ve cevabın yayımlanmaması” kenar başlıklı 18. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Mahkemenin 6/10/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuru 29/5/2014 tarihli ve 2014/8691 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiası

12. Başvurucu; gerçek dışı, iftira, hakaret içeren köşe yazısından dolayı tekzip yayımlatma talebinin reddedildiğini, itibarının sarsıldığını belirterek Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

13. Başvurucunun ihlal iddialarının özü, söz konusu gazete haberinin şeref ve itibarına müdahale oluşturduğudur. Bu sebeple şikâyetlerin bir bütün olarak Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrası kapsamında değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun itibarı ile gazetenin ifade özgürlüğü arasında adil bir denge kurulması gerektiğini belirtmiştir. Bakanlık görüşüne karşı başvuru, başvuru dilekçesindeki görüşlerini tekrar etmiştir.

15. Başvuru konusu olaya benzer olaylarda uygulanacak ilkeler ilk olarak Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu tarafından (*Ahmet Çinko ve Erkan Çelik* [GK], B. No: 2013/6237, 3/7/2015, §§ 35-57) ortaya konulmuştur.

16. Cevap ve düzeltme hakkı, bir kişinin saygınlığına, onuruna, şeref ve itibarına müdahale eden veya gerçeğe aykırı olan bir yayının yapılması durumunda aleyhine yayın yapılan kimsenin bu yayına cevap verme ve düzeltme isteme hakkıdır. Bu hak ile kişi, yayın organlarının kendisinin saygınlığına, onuruna, şeref ve itibarına verdiği zararlara karşı aynı yayın organını kullanarak kendini korumaktadır (*Ahmet Çinko ve Erkan Çelik*, §§ 43, 44).

17. Hukuk sistemimizde cevap ve düzeltme hakkının, başvurudaki gibi 5187 sayılı Kanun'un 14. maddesindeki usule uyarak sulh ceza hâkimliklerine başvurmak suretiyle veya hukuk mahkemelerinde açılacak nizalı dava yolu ile kullanılabilmesi mümkündür.

18. 5187 sayılı Kanun'un 14. maddesinde düzenlenen cevap ve düzeltme yolu, ceza hukukuna özgü bir çekişmesiz yargılama faaliyeti olup sulh ceza hâkimi, talep sahibinin sunduğu evrak üzerinden inceleme yapmakta dolayısıyla ilgili yayın organı ve sorumlular yapılan başvurudan haberdar olmamaktadırlar. Dahası aleyhlerine cevap ve düzeltme talep eden ilgililer, duruşma açılmayacağı için çekişmeli davalarda olduğu gibi duruşmada hazır bulunamamakta; kendilerini savunamamakta, hâkimin kararını etkilemek amacıyla sunulan delil, mütalaa ve görüşler hakkında bilgi sahibi olamamakta ve bunlar hakkında yorum yapamamaktadırlar (*Ahmet Çinko ve Erkan Çelik*, § 50).

19. Cevap ve düzeltme yolu çekişmesiz bir yargı yolu olduğu, başka bir deyişle yargılamada karşı taraf bulunmadığı için karardan etkilenecek basın organının temsilcileri ile sorumlu kişiler silahların eşitliği ilkesinden faydalanamamakta, davacının iddiaları karşısında deliller de dâhil olmak üzere savunmalarını ortaya koymak için makul ve kabul edilebilir olanaklara sahip olamamaktadırlar. Cevap ve düzeltme yolu çekişmesiz bir yargı yolu olduğu için bu konuda verilen kararlar, basın yolu ile kişilik hakkının ihlali nedeniyle açılan diğer ceza veya hukuk davalarında da bir kesin hüküm teşkil etmemektedir (*Ahmet Çinko ve Erkan Çelik*, §§ 50, 51).

20. Cevap ve düzeltme hakkının kullanılmasının yollarından biri olan ve somut başvuruda kullanılmış bulunan 5187 sayılı Kanun'un 14. maddesinde düzenlenen sulh ceza hâkimliklerindeki çekişmesiz yargı yolu, karardan etkilenecek olanların yargılanma hukukuna dair usule ilişkin güvencelerinin kullanılamadığı dolayısıyla çatışan haklar arasında dengelemenin yapılmasının zorlaştığı bir yargı yoludur.

21. Tekzip kararı, bir basın açıklamasının gerçek dışı olduğunu açıklama ve maddi gerçeği kamuya bildirme işlevine sahiptir. Çekişmesiz bir dava sonucunda bu kararı verebilmek ancak hukuka aykırılığın ve gerçek dışılığın çok belirgin olduğu ve zararın süratle giderilmesinin zaruri olduğu hâllerde mümkündür. Bu sebeple bireyin şeref ve itibarının korunması için hukuk düzenindeki diğer yollara göre (*Ahmet Çinko ve Erkan*

Çelik, § 42) oldukça dar bir alanda etkili bir yol olduğu kabul edilmelidir (*Ahmet Çinko ve Erkan Çelik, § 61*).

22. Başvurucu, itibarına gerçek dışı basın açıklaması ile hukuka aykırı olarak yapılan müdahalenin 5187 sayılı Kanun'un 14. maddesi uyarınca çekişmeli bir yargılama yapılmadan, gecikmeksizin ve süratle bertaraf edilmesi ihtiyacını ortaya koyabilmiş değildir. Somut başvuruya konu olan ihlal iddiasında, diğer ceza veya hukuk yollarının daha yüksek başarı şansı sunabilecek nitelikte, kullanılabilir ve etkili başvuru yolları olduğu anlaşılmaktadır.

23. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için tüm başvuru yollarının tüketilmesi koşulunun yerine getirildiği söylenemez. Açıklanan nedenlerle başvurunun *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir. Serruh KALELİ bu görüşe katılmamıştır.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Serruh KALELİ'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Yargılama giderlerinin başvuru üzerinde bırakılmasına OYBİRLİĞİYLE
6/10/2015 tarihinde karar verildi.

Başkan
Burhan ÜSTÜN

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Başvuru Numarası : 2014/8691

Karar Tarihi : 6/10/2015

KARŞIOY

Başvurucu ulusal düzeyde yayın yapan bir gazetede çıkan habere karşı cevap ve düzeltme (tekzip) talebinin reddedilmesi nedeniyle Anayasa'nın 36 ve 38. maddelerinde tanınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Mahkememiz, başvuru hakkında 15.09.2015 tarihli toplantıda verilen bir diğer 2013/5686 sayılı başvuru dosyasında olduğu gibi kısaca başvuruyu Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında değerlendirilmiş, cevap ve düzeltme hakkı kullanılması yollarından biri olan Basın Kanunu'nun 14. maddesinde öngörülen yolun çekişmesiz bir yargı yolu olduğu, çatışan haklar arasında bir dengelemenin zor olduğu, hukuka aykırılık çok belirgin olmadıkça ve zararın telafisi zaruri olmadıkça daha etkin başarı şansı sunan başvuru yolları var olup bunlar kullanılmadan gelinen şikayeti, başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez bulmuştur.

Anılan dosyada başvuruçunun şeref ve itibarına yapılan müdahale ve bunun önlenmesi, korunması hakkı yönünden Anayasa'nın 17. maddesi esas alınabilecek ise de, bu korumanın Anayasa'nın 32. maddesinde yer alan düzeltme ve cevap hakkı içinde var olan bir sonuç olduğu aslen Anayasa'nın 32. maddesinde yer alan başvuruçuya kullandırılmamış cevap ve düzeltme hakkı bağlamında bir değerlendirme yapmanın daha doğru olacağı düşünülmüştür.

Nitekim Mahkememiz Anayasa'nın 17. maddesi bağlamında bir değerlendirme yaptığını söylemekle birlikte özel ve aile hayatına, konuta, haberleşmeye saygı ya da bireyin kişisel şeref ve itibarının yer aldığı manevi varlığı koruyan Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında tek bir açıklamaya kararında yer vermemiş, kararın bütününde sadece cevap ve düzeltme hakkını nitelendirerek bu yönde değerlendirmeler yapmıştır.

Ancak, bkn.Menyahuck/Ukrayna.B.N.28743/03, Vitrenko ve Diğerleri/Ukrayna. 23520/02, Koperzynsk/Polonya B.N. 43206/7 sayılı kararlarında, AİHM başvuruçunun fikirlerinin aynı şekilde yayınlanarak hakkındaki iddialara cevap verme ve kamusal tartışmaya katılma bağlamında değerlendirmelerle ilgili konuyu Sözleşmenin 10. maddesi kapsamında görmektedir. Cevap yayınlamak zorunda kalınan yayın organlarının başvurularında ise, müdahalenin meşruiyeti bağlamında sınırlama nedeninin başkalarının şeref ve itibarını koruma olduğu ve bu kez 8. madde kapsamına girdiğini değerlendirmektedirler. Somut olayda da, hakaret içeren köşe yazılarını tekzip talebinin reddedilmesi ve itibarının bu nedenle sarsılması ihlal konusu edilmiştir.

Anılan nedenler ile başvuruçunun ve şikayetinin konusu yönünden Anayasa'nın 32. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerekirken, Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında değerlendirilmesine ilişkin Mahkememizin Anayasallık tavsifine katılmamıştır.

Bu açıklamanın dışında aynı konularda 2013/6237 ve 2013/5686 sayılı Bireysel Başvuru dosyalarında Mahkememiz üyelerine ait bir çok karşı oy değerlendirmelerinde yer alan ifadeler yeterli açıklıkta ve düzeydedir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin benzer konularda incelemeleri kabul edilebilir bulup esastan yaptığı ve gerekirse Açıkça Dayanaktan Yoksunluk kararları da verdiği gözetildiğinde diğer karşı oy dosyalarında yer alan gerekçelerle Anayasa'nın 32. maddesinde yer alan düzeltme ve cevap hakkının esasının incelenmesine olanak tanımayan, amaçları yönünden tükettikleri etkili başvuru yolu olmasına karşın, başvuru yolunun tüketilmediği savıyla verilen Kabul Edilemezlik karar sonucuna katılmamıştır.

Üye
Serruh KALELİ